

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu
Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy Tomáše Lichovníka, soudkyně Vlasty Formánkové a soudce Vladimíra Sládečka o ústavní stížnosti stěžovatelky **J. Š.**, zastoupené Mgr. Michalem Vojáčkem, advokátem advokátní kanceláře se sídlem Praha 2, Americká 17, směřující proti usnesení Nejvyššího soudu č. j. 30 Cdo 3144/2014-882 ze dne 26. 11. 2014 a proti rozsudku Městského soudu v Praze č. j. 39 Co 243/2010-832 ze dne 20. 1. 2014, za účasti vedlejší účastnice V. V., zastoupené JUDr. Violetou Jiráčkovou, advokátkou advokátní kanceláře se sídlem Praha 7, Dukelských hrdinů 976/12, t a k t o :

I. Usnesením Nejvyššího soudu č. j. 30 Cdo 3144/2014-882 ze dne 26. 11. 2014 a rozsudkem Městského soudu v Praze č. j. 39 Co 243/2010-832 ze dne 20. 1. 2014 bylo zasaženo do práva stěžovatelky na ochranu majetku a na spravedlivý proces zakotvených v čl. 11 odst. 1 a v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a v čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

II. Usnesení Nejvyššího soudu č. j. 30 Cdo 3144/2014-882 ze dne 26. 11. 2014 a rozsudek Městského soudu v Praze č. j. 39 Co 243/2010-832 ze dne 20. 1. 2014 s e r u š í.

Odůvodnění:

I.

1. Ústavní stížností podanou podle zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "zákon o Ústavním soudu"), se stěžovatelka s odkazem na porušení jejího práva na ochranu majetku a na spravedlivý proces zaručená čl. 11 odst. 1 a čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen "Listina") a čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod domáhala zrušení v záhlaví citovaných rozhodnutí.

2. Ústavní soud zjistil, že Obvodní soud pro Prahu 6 rozsudkem č. j. 18 C 132/2000-597 ze dne 10. 11. 2009 v řízení o žalobě o určení vlastnictví se vzájemným návrhem strany žalované rozhodl, že žaloba na určení, že vedlejší účastnice je vlastníkem domu č. p. 77 na pozemku p. č. 2347, pozemku p. č. 2347 a pozemku p. č. 2378, vše v k.ú. Dejvice, zapsané na LV č. 3207 u Katastrálního úřadu pro hlavní město Prahu, Katastrálního pracoviště Praha (dále jen "Nemovitosti"), se zamítá (výrok I.), určil, že stěžovatelka je výlučným vlastníkem Nemovitostí (výrok II.) a rozhodl o nákladech řízení včetně nákladů řízení státu (výroky III. až V.). K odvolání vedlejší

účastnice Městský soud v Praze rozsudkem č. j. 39 Co 243/2010-726 ze dne 14. 11. 2011 rozsudek soudu prvního stupně změnil ve výroku I. tak, že se určuje, že vlastníkem Nemovitostí je vedlejší účastnice (výrok I.), ve výroku II. tak, že se zamítá žaloba, že stěžovatelka je výlučným vlastníkem nemovitostí (výrok II.) a rozhodl o nákladech řízení před soudy obou stupňů včetně nákladů řízení státu (výroky III. a IV.). K dovolání stěžovatelky Nejvyšší soud rozsudkem č. j. 30 Cdo 1228/2012-779 ze dne 24. 4. 2013 rozsudek odvolacího soudu č. j. 39 Co 243/2010-726 ze dne 14. 11. 2011 zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení. Odvolací soud následně jeho v záhlaví označeným rozsudkem znovu rozsudek soudu prvního stupně změnil ve výroku I. tak, že se určuje, že vlastníkem Nemovitostí je vedlejší účastnice (výrok I.), ve výroku II. tak, že se zamítá žaloba, že stěžovatelka je výlučným vlastníkem Nemovitostí (výrok II.) a rozhodl o nákladech řízení před soudy všech stupňů včetně nákladů řízení státu (výroky III. a IV.). Dovolání stěžovatelky Nejvyšší soud v záhlaví uvedeným usnesením odmítl (výrok I.) a rozhodl o nákladech dovolacího řízení (výrok II.).

II.

3. Stěžovatelka v ústavní stížnosti uvádí, že ve věci není sporu, že stěžovatelka uzavřela kupní smlouvu o převodu Nemovitostí s p. H. v dobré víře, že jedná s vlastníkem Nemovitostí zapsaným v katastru nemovitostí, v němž nebyla zapsána žádná poznámka spornosti a ani z jiných okolností nevyplývalo nic, co by dobrou víru stěžovatelky narušovalo. S vedlejší účastnicí a jejími tvrzeními byla podle ústavní stížnosti stěžovatelka poprvé konfrontována až v době po uzavření předmětné smlouvy a poté, kdy bylo její vlastnické právo již zapsáno do katastru nemovitostí, když byla stěžovatelka kontaktována vedlejší účastnicí s tvrzením, že ona je ve skutečnosti pravým vlastníkem Nemovitostí, které zdědila po p. Z., a že podpis na kupní smlouvě uzavřené mezi p. Z. a p. H. je padělaný.

4. Stěžovatelka v ústavní stížnosti namítá, že dovolání stěžovatelky proti ústavní stížnosti napadenému rozhodnutí Městského soudu v Praze (dále jen "Městský soud") bylo Nejvyšším soudem jeho ústavní stížností napadeným usnesením odmítnuto s odvoláním na právní názor velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu (dále jen "velký senát Nejvyššího soudu") vyjádřeného v paralelně probíhajícím soudním řízení v rozsudku sp. zn. 31 Cdo 1168/2013 ze dne 12. 11. 2014, v němž Nejvyšší soud nerespektoval právní názory Ústavního soudu vyjádřené v jeho nálezech sp. zn. I. ÚS 2219/12 ze dne 17. 4. 2014, sp. zn. II. ÚS 165/11 ze dne 11. 5. 2011, sp. zn. I. ÚS 143/07 ze dne 25. 2. 2009 a dalších, ani závaznou precedenční povahu jeho nálezů, a setrval na argumentaci vyjádřené již v předchozích (Ústavním soudem překonaných) rozhodnutích Nejvyššího soudu, např. v rozsudcích sp. zn. 30 Cdo 2433/2013 ze dne 23. 10. 2013 a sp. zn. 30 Cdo 2017/2013 ze dne 8. 10. 2013. Takový postup je však podle stěžovatelky protiústavní a bylo jím porušeno základní právo stěžovatelky na spravedlivý proces. Rozhodnutí Městského soudu pak podle stěžovatelky nabytí vlastnického práva v dobré víře od osoby, která byla zapsána jako nepochybný vlastník nemovitosti ve veřejné evidenci, zcela pominulo.

5. Stěžovatelka dále namítá, že s výjimkou právní otázky "nabytí vlastnického práva k nemovitosti od nevlastníka nabyvatelem v dobré víře", dovolací soud chybně

ostatní dovolací argumentaci posoudil paušálně tak, že směřuje pouze do skutkových zjištění, nikoliv do právních otázek, a dovolání stěžovatelky odmítl.

6. Stěžovatelka dále uvádí, že pokud se Nejvyšší soud ve svém zrušovacím rozhodnutí věnoval otázce důkazního břemene a dospěl k závaznému právnímu názoru, že to je vedlejší účastnice (nikoliv stěžovatelka), kdo v řízení nese důkazní břemeno, měl tím na mysli povinnost tvrdit a zejména prokázat, že p. H. předmětnou kupní smlouvu padělal. S přihlédnutím k opakovaně znalecky zjištěné pravosti podpisu p. Z. na kupní smlouvě i potvrzení o převzetí kupní ceny by podle stěžovatelky muselo být prokázáno, že p. H. kupní smlouvu padělal jiným způsobem než napodobením podpisu, avšak žádná z těchto skutečností v řízení prokázána nebyla a vedlejší účastnice žádné důkazní návrhy k této věci v průběhu řízení nenavrhla. Odvolací soud podle stěžovatelky namísto toho, aby vedlejší účastníci vedl k tvrzení a prokázání rozhodných skutečností v souladu se závaznými pokyny dovolacího soudu, v obnoveném odvolacím řízení jen znovu zhodnotil (přehodnotil) již v dřívějším řízení provedené důkazy (respektive jejich část) a na základě jejich přehodnocení dospěl k jinému závěru o skutkovém stavu, než ve svém předchozím, Nejvyšším soudem zrušeném, rozhodnutí. Odvolací soud tedy podle stěžovatelky v ústavní stížnosti napadeném rozhodnutí formálně předstíral, že respektuje závazné pokyny Nejvyššího soudu, ale ve skutečnosti tyto závazné pokyny nerespektoval a jeho napadený rozsudek je aktem libovůle, když na základě nezměněného skutkového stavu dospěl k odlišným skutkovým zjištěním oproti předchozímu skutkovému zjištění "neunesení důkazního břemene stěžovatelkou" a nově dospěl k závěru o "unesení důkazního břemene vedlejší účastnicí", přičemž neprovedl, s výjimkou dvou důkazů, z nichž však žádné nové skutečnosti nezjistil, ve věci žádné nové, dříve neznámé důkazy. Městský soud podle stěžovatelky při nezměněném skutkovém stavu pouze "přizpůsobil" své hodnocení skutkového stavu tak, aby mohl rozhodnout shodně jako ve svém předchozím, dovolacím soudem zrušeném, rozhodnutí. Odvolací soud tedy podle ústavní stížnosti neprovedl důkazní řízení v souladu se závazným pokynem dovolacího soudu a ve věci rozhodl, aniž by byla skutečnost tvrzeného padělání kupní smlouvy jakkoliv tvrzena, prokázána a objasněna, když však měl, v souladu se závazným pokynem dovolacího soudu naopak rozhodnout tak, že důkazní břemeno ve věci neunesla vedlejší účastnice a podanou žalobu zamítnout. Stěžovatelka považuje provedeným dokazováním za prokázané, že kupní smlouva uzavřená mezi p. Z. a p. H. vyjadřuje pravou, vážnou a svobodnou vůli p. Z., přičemž tato skutečnost vyplývá shodně s pokynem dovolacího soudu závazným pro odvolací soud již ze samotného předložení předmětné listiny a prokázání (početnými znaleckými posudky) pravosti podpisu p. Z. na této listině. Odvolací soud pak podle ústavní stížnosti v odůvodnění napadeného rozhodnutí zcela pominul potvrzení o předání kupní ceny p. H. p. Z., když se v odůvodnění svého rozhodnutí s touto listinou nijak nevypořádal, stejně jako pominul část dalších podstatných skutečností, jako např. závěry trestného řízení ve věci či rozpory ve svědeckých výpovědích.

7. Postup odvolacího soudu při vydání ústavní stížností napadeného rozhodnutí je tak podle stěžovatelky možné charakterizovat jako formalistický postup za použití v podstatě sofistického odůvodňování zřejmé nespravedlnosti a jeho rozhodnutí v sobě nese prvky libovůle. Ačkoliv pak podle ústavní stížnosti právě popsanou libovůli

odvolacího soudu stěžovatelka uvedla jako jeden z důvodů dovolání a formulovala konkrétní právní otázky, které odvolací soud ve svém rozhodnutí chybně vyřešil, dovolací soud se s touto námitkou nevypořádal.

III.

8. Ústavní soud si k ústavní stížnosti vyžádal vyjádření Nejvyššího soudu a Městského soudu v Praze jako účastníků řízení a vyjádření vedlejší účastnice řízení V. P. H., označený stěžovatelkou jako vedlejší účastník řízení o ústavní stížnosti, toto postavení jakožto vedlejší účastník řízení před obecnými soudy (§ 93 o.s.ř.) nemá, a proto s ním Ústavní soud jako s vedlejším účastníkem v řízení o ústavní stížnosti nejednal.

9. Za Nejvyšší soud vyjádření zaslal předseda senátu 30 Cdo JUDr. Pavel Vřcha. Nejvyšší soud ve vyjádření předně zcela odkázal na odůvodnění jeho v záhlaví označeného rozhodnutí. Nad rozsah toto odůvodnění uvedl, že po vydání nálezu Ústavního soudu ve věci sp. zn. I. ÚS 2219/12, v němž byl poprvé formulován nový způsob nabytí nemovitosti zapsané v katastru nemovitostí od nevlastníka nabyvatelem jednajícím v dobré víře v zápis do katastru nemovitostí, senátu 30 Cdo napadla věc původně vedená pod sp. zn. 30 Cdo 1168/2013, v níž byla k řešení právní otázka nabytí nemovitosti od nevlastníka. Senát 30 Cdo, který se podle vyjádření seznámil s výše uvedeným nálezem Ústavního soudu, neprodleně věc předložil k rozhodnutí velkému senátu Nejvyššího soudu, když se chtěl odklonit od dosavadní judikatury dovolacího soudu s ohledem na závaznost předmětného nálezu Ústavního soudu a v něm (vyřešené otázky mj. i s ohledem na jeho plenární judikaturu ve věcech sp. zn. Pl. ÚS 75/04 a sp. zn. Pl. ÚS 78/06, na kterou Ústavní soud navazoval a prohluboval ji. Jak podle vyjádření bylo vyloženo v odůvodnění ústavní stížností napadeného usnesení dovolacího soudu, velký senát Nejvyššího soudu v rozsudku sp. zn. 31 Cdo 1168/2013 ze dne 12. 11. 2014 zaujal právní názor, že přisvědčuje výše citované plenární judikatuře Ústavního soudu a i nadále zaujímá právní názor, že v poměrech předchozí civilní úpravy nebylo možné - mimo zákonem stanovené způsoby - nabýt vlastnické právo k nemovitosti zapsané v katastru nemovitostí od nevlastníka a zdůraznil rovněž, že tříčlenné senáty Nejvyššího soudu nemohou samy o sobě změnit svou judikaturu prostým převzetím názoru vyplývajícího z nálezu Ústavního soudu vydaného rovněž tříčlenným senátem. Senát 30 Cdo tedy podle vyjádření v naznačené procesní situaci postupoval zákonem předvídaným způsobem (§ 20 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb.) a v souladu s judikaturou Nejvyššího soudu. Za této situace podle vyjádření proto senát 30 Cdo při rozhodování o dovolání v projednávané věci vycházel ze shora označeného rozhodnutí velkého senátu Nejvyššího soudu, který se vyjádřil i k dosavadní judikatuře Ústavního soudu a vyložil, proč nereflektuje judikaturu připouštějící shora popsany nový způsob originárního nabytí vlastnického práva, aniž by tak učinil zákonodárce.

10. Nejvyšší soud dále uvádí, že v nálezu sp. zn. I. ÚS 2219/2012 ze dne 17. 4. 2014 se na straně jedné konstatuje, že předchozí právní úprava neobsahovala institut nabytí nemovitosti zapsané v katastru nemovitostí od nevlastníka na základě dobré víry nabyvatele v zápis v katastru nemovitostí, na straně druhé se ovšem takový způsob tímto nálezem zavádí, jako by tak činil zákonodárce, to vše v situaci, kdy úprava materiální publicity obsažená v ust. § 11 zákona č. 265/1992 Sb., byla Ústavním

soudem v jeho předcházející judikatuře shledána jako nedostatečná. V plenárním nálezu Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 33/97 ze dne 17. 12. 1997 se podle Nejvyššího soudu mj. uvádí, že „*Akceptace i dalších pramenů kromě práva psaného (zejména obecných právních principů), evokuje otázku jejich poznatelnosti. Jinými slovy evokuje otázku, zda je jejich formulování věci libovůle, nebo zda lze stanovit při jejich formulování do určité míry objektivizovatelné postupy.*” A Ústavní soud na tuto otázku podle vyjádření odpověděl v tom směru, že „*V systému psaného práva má přitom obecné právní pravidlo (obecný právní princip) charakter samostatného pramene práva pouze preater legem.*” V souvislosti s otázkou přijetí nové skutkové podstaty nabytí nemovité věci od nevlastníka, mimo zákonem předvídané způsoby, pak podle Nejvyššího soudu lze poukázat na další plenární nálezy Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 26/08 ze dne 7. 4. 2009, v němž se uvádí, že „*Podle čl. 2 odst. 1 Ústavy je zdrojem veškeré státní moci lid a vykonává ji prostřednictvím orgánů moci zákonodárné, výkonné a soudní. Z ústavního vymezení zákonodárné moci (čl. 15 odst. 1 Ústavy) plyne pro zákonodárce široký prostor pro rozhodování o tom, jak ten který institut konkrétně upraví. Není tedy ve svých úvahách vázán stanoviskem aplikační praxe. Rozhodne-li se změnit nějaké pravidlo, byť je v povědomí právní veřejnosti zažito, nese za takové rozhodnutí leda politickou odpovědnost. Navrhovatel si musí uvědomit, že justice je realizátorem jednotné, normativně vyjádřené státní vůle. Jinak než vahou svých odborných argumentů na podobu zákona působit nemůže. A nemůže tak činit ani Ústavní soud, který je pouze negativním zákonodárcem, a to jen v souvislosti s kontrolou ústavnosti zákona, nikoliv též jeho doktrinární čistoty.*”

11. Podle vyjádření Nejvyššího soudu velký senát Nejvyššího soudu zdůraznil, že z plenárních nálezu Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 75/04 a sp. zn. Pl. ÚS 78/06 vyplývá, že pouze zákonem stanovené způsoby nabytí vlastnického práva jsou ústavně souladné, což je plně uplatnitelné i pro případy, kdy dojde (po právu) k odstoupení od převodní smlouvy mezi A a B poté, co B převedl své vlastnické právo na nabyvatele C, případně došlo-li v dané posloupnosti k dalším převodům, přičemž Ústavní soud (ve věci sp. zn. Pl. ÚS 78/06) zdůraznil, že dříve, než došlo k odstoupení od smlouvy mezi A a B, převodce B v souladu s právem mohl převést vlastnické právo na nabyvatele C atd., takže případně následné odstoupení jednoho z účastníků převodní smlouvy mezi A a B již nemůže ovlivnit věcně právní vztah náležející subjektu C, D atd., jenž v mezidobí předmětný nemovitý majetek řádně nabyl, a proto jej nemůže pozbýt. Nejvyšší soud uvádí, že popsany model je podle velkého senátu Nejvyššího soudu třeba důsledně odlišovat od situace, kdy převodní smlouva je již od samého začátku absolutně neplatná, když velký senát Nejvyššího soudu nesdílí závěr, že soudem založená nová právní norma - nabytí nemovitosti od nevlastníka nabyvatelem jednajícím v důvěře v zápis do katastru nemovitostí – představuje „prohloubení” této judikatury (viz bod 53 nálezu sp. zn. I. ÚS 2219/2012), nýbrž naopak, že je s touto plenární judikaturou v (přímém) rozporu, a proto pro velký senát Nejvyššího soudu je i nadále relevantní právě ona plenární judikatura při řešení uvedené právní otázky. Nejvyšší soud dále uvádí, že pokud velký senát Nejvyššího soudu bude i nadále zachovávat tento právní názor, zatímco některé tříčlenné senáty Ústavního soudu budou zase zaujímat právní názor vyplývající z nálezu sp. zn. I. ÚS 2219/2012, že jde o prohloubení této plenární judikatury, pak bez předložení věci plénu Ústavního soudu tato judikatorní oscilace nemůže mít konce, pokud nebudou pravomocně rozsouzeny stovky dalších, dosud

trvajících soudních sporů v dané materii. Senát 30 Cdo pak podle vyjádření Nejvyššího soudu buď bude v konkrétní věci vázán právním názorem vyplývajícím z přísl. kasačního rozhodnutí Ústavního soudu, a v ostatních případech, pokud v pozdějších rozhodnutích Ústavního soudu bude reagováno na zmíněný rozsudek velkého senátu Nejvyššího soudu, bude muset opět podle ust. § 20 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb. věc předložit velkému senátu Nejvyššího soudu k rozhodnutí, který zřejmě opět rozhodne stejně, jako ve věci sp. zn. 31 Cdo 1168/2013.

12. Navíc podle Nejvyššího soudu i zákonodárce např. v důvodové zprávě k novému katastrálnímu zákonu č. 256/2013 Sb., stejně jako právní doktrína, zcela jasně uvedl, že dosavadní právní úprava nabytí nemovitosti od nevlastníka nabyvatelem jednajícím v důvěře v zápis v katastru nemovitostí neumožňovala.

13. S přihlédnutím k výše uvedenému lze podle Nejvyššího soudu vyslovit názor, že nálezem sp. zn. I. ÚS 2219/2012 ze dne 17. 4. 2014 došlo k posunutí hranice od výkladu a aplikace platných a účinných právních norem skrze ústavně právní principy a ideu spravedlnosti, k formování nového pravidla chování, jehož skutková podstata je s odůvodněním na tyto principy - mimo stávající právní předpisy - nově vytvářena, což komentované rozhodnutí činí značně problematickým, jakkoliv Ústavní soud sledoval zjednáání nápravy v oblasti týkající se převodů nemovitého majetku a problémů plynoucích z polovičaté zásady materiální publicity.

14. Za Městský soud zaslal vyjádření k ústavní stížnosti předseda senátu 39 Co JUDr. Jiří Cidlina. Stěžovatelka podle něho shrnuje v ústavní stížnosti argumenty uplatněné v průběhu řízení vztahující se k hodnocení provedených důkazů a doplňuje důvody, pro které je podle ní neústavním jak rozhodnutí odvolacího, tak dovolacího soudu. Pokud jde o hodnocení provedených důkazů, odkazuje odvolací soud na odůvodnění svého rozhodnutí. V rámci dokazování i při hodnocení důkazů se podle vyjádření odvolací soud snažil postupovat způsobem, aby k porušení ústavních práv účastníků, zejména práva na spravedlivý proces, nedošlo, tedy způsobem plynoucím z právních předpisů. Totéž podle vyjádření platí i pro vyhotovené rozhodnutí, v němž se odvolací soud vypořádával s námitkami účastníků. Podle názoru Městského soudu tak k porušení ústavních práv stěžovatelky nedošlo.

15. Vedlejší účastnice V. V. podle jejího vyjádření s ústavní stížností stěžovatelky a jejími argumenty nesouhlasí a plně se ztotožňuje s ústavní stížností napadeným rozsudkem Městského soudu a usnesením Nejvyššího soudu.

16. Vedlejší účastnice podle vyjádření souhlasí se závěrem odvolacího soudu, že se jí podařilo unést důkazní břemeno o tom, že k uzavření kupní smlouvy mezi p. Z. a p. H. způsobem popsaným p. H. a svědkem p. S. nemohlo dojít, stejně jako souhlasí se skutkovým závěrem odvolacího soudu, že uvedená kupní smlouva nebyla řádně v písemné formě uzavřena. Vedlejší účastnice dále uvádí, že v průběhu dokazování byly zjištěné okolnosti, za nichž stěžovatelka uzavřela kupní smlouvu s vedlejším účastníkem p. H., které jsou natolik zvláštní, že při běžné míře bedlivosti či opatrnosti musely vyvolat vážné pochybnosti o poctivém nabytí vlastnictví stěžovatelky. Vedlejší účastnice v době, kdy mělo dojít k uzavření kupní smlouvy ohledně Nemovitostí mezi

stěžovatelkou a p. H., podle vyjádření nevěděla o existenci ani jednoho z nich a považovala se za univerzální dědičku na základě závěti, kterou v její prospěch učinil p. Z.

17. Vedlejší účastnice podotýká, že pokud se stěžovatelka domáhá v rámci ústavní stížnosti toho, aby ji byla poskytnuta ochrana jako nabyvatelce, která v dobré víře jako další v pořadí nabyla i přes absolutní neplatnost původní smlouvy Nemovitosti od nevlastníka zapsaného ve veřejné evidenci s poukazem na nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2219/12 ze dne 17. 4. 2014, je nezbytné respektovat závěr tohoto nálezu, který poukazuje na nutnost sledovat všechny okolnosti jednotlivého případu a tím, že střet dotčených práv by měl být řešen dle tohoto nálezu v souladu s obecnou ideou spravedlnosti, respektive obecným principem. Podstatnou podmínkou nabytí od nevlastníka je podle vedlejší účastnice vždy dobrá víra nabyvatele s tím, že kdo věděl nebo alespoň měl mít důvodné pochybnosti o oprávnění svého předchůdce věc zcizit, není hoden ochrany, což podle vyjádření platí v případě stěžovatelky. Vedlejší účastnice naopak požaduje, aby ochrana ve smyslu čl. 11 Listiny byla poskytnuta jí, neboť zůstavitel p. Z. žádnou kupní smlouvu s p. H. neuzavřel, a tedy ona se stala oprávněnou osobou, která Nemovitosti nabyla do svého vlastnictví na základě usnesení v dědickém řízení.

18. Vedlejší účastnice podle vyjádření z výše uvedených důvodů souhlasí s právním posouzením odvolacího soudu a s jeho závěrem, že na základě zjištěného skutkového stavu stěžovatelka nenabyla předmětné nemovitosti zapsané v katastru nemovitostí od neoprávněného vlastníka, neboť ochrana dobré víry stěžovatelky nemůže předcházet právům vlastníka. Vedlejší účastnice se rovněž ztotožňuje s ústavní stížností napadeným usnesením Nejvyššího soudu, dle kterého dovolání stěžovatelky bylo odmítnuto z důvodu, že dovolací soud neshledal, že by odvolací soud ve svém rozsudku postupoval v rozporu s judikaturou dovolacího soudu a dospěl k závěru, že dovolacímu soudu nepřísluší v dovolacím řízení posuzovat hodnocení důkazů odvolacím soudem a nezjistil, že zvolené hodnocení důkazů odvolacím soudem by bylo nesprávné. Vedlejší účastnice nesouhlasí se stěžovatelkou, že Nejvyšší soud vyřešil v projednávané věci otázku nabytí vlastnického práva v dobré víře od osoby, která byla zapsána jako nepochybný vlastník nemovitosti, v rozporu s právním názorem Ústavního soudu vyjádřeným v nálezu sp. zn. I. ÚS 2219/12 ze dne 17. 4. 2014, neboť Nejvyšší soud rozhodoval o předmětném dovolání stěžovatelky v době, kdy již byl vydán rovněž rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 31 Cdo 1168/2013 ze dne 12. 11. 2014, na jehož závěry, které zaujal velký senát Nejvyššího soudu, Nejvyšší soud ve svém napadeném rozhodnutí o dovolání plně odkázal. V citovaném rozsudku sp. zn. 31 Cdo 1168/2013 podle vedlejší účastnice s přihlédnutím k dosavadní judikatuře Ústavního soudu vztahující se k dané materii vyložil Nejvyšší soud právní názor, že neshledal důvod ke změně judikatury obecných soudů, podle nichž se další kupující nestává vlastníkem nemovitosti jen na základě toho, že při uzavření další kupní smlouvy jednal v dobré víře v zápis do katastru nemovitostí, neboť opačný výklad by negoval celou platnou úpravu vydržení v občanském zákoníku. Velký senát Nejvyššího soudu podle vedlejší účastnice v citovaném rozhodnutí uvedl s ohledem na nález Ústavního soudu I. ÚS 2219/12 ze dne 17. 4. 2014, že za dané procesní situace byl povolán opětovně k řešení předmětné otázky a dospěl k závěru, že i nadále je nutné vycházet z plenárních nálezů Ústavního

soudu sp. zn. Pl. ÚS 750/04 a sp. zn. Pl. ÚS 78/06, tedy přisvědčil plenární judikatuře Ústavního soudu, jež je nadřazena i rozhodování malých senátů Ústavního soudu. Na základě těchto závěrů byl podle vyjádření vedlejší účastnice vydán výše citovaný rozsudek sp. zn. 31 Cdo 1168/2013 ze dne 12. 11. 2014, dle kterého dle právního řádu platného a účinného do 31. 12. 2013 nemohlo - vyjma zákonem stanovených způsobů - dojít k tomu, že by oprávněný držitel mohl při pouhé dobré víře v zápis do katastru nemovitostí nabýt vlastnické právo k nemovitosti zapsané v katastru nemovitostí od nevlastníka. Vedlejší účastnice uvádí, že dle velkého senátu Nejvyššího soudu by opačný názor představoval nepřipustný zásah do právní jistoty a byl by v rozporu s rozhodovací praxí pléna Ústavního soudu, přičemž stejného názoru je podle vedlejší účastnice i zákonodárce, jak vyplývá z odůvodnění důvodové zprávy k zák. č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí, v níž se uvádí, že dosavadní úprava umožňuje skutečnému vlastníkově nemovitosti, aby se domohl vlastnického práva i na osobě která nabyla vlastnické právo od osoby, která byla v katastru nemovitosti zapsaná jako vlastník.

19. Vedlejší účastnice dále uvádí, že stěžovatelka jinak odůvodňuje svoji ústavní stížnost pouze argumenty, které byly již skutkově hodnoceny obecnými soudy, vedlejší účastnice s těmito argumenty nesouhlasí, považuje je za nedůvodné, poukazuje na ústavní princip nezávislosti soudů, z kterých vyplývá i zásada volného hodnocení důkazů, a soudy podle ní v napadených rozhodnutích rozhodovaly na základě skutečností, které byly v dokazování relevantní.

20. Vedlejší účastnice tak s ohledem na všechny výše uvedené skutečnosti má za to, že nedošlo k žádnému porušení základních práv stěžovatelky a navrhuje, aby Ústavní soud ústavní stížnost stěžovatelky odmítl.

21. Vyjádření Nejvyššího soudu, Městského soudu a vedlejší účastnice bylo zasláno k replice stěžovatelce. Ta Ústavnímu soudu repliku nezaslala.

22. Ústavní soud rozhodoval v souladu s ust. § 44 zákona o Ústavním soudu bez nařízení ústního jednání, neboť od tohoto jednání nebylo lze očekávat další objasnění věci a Ústavní soud neprováděl dokazování.

IV.

23. Ústavní soud přezkoumal v záhlaví citované rozhodnutí a dospěl k závěru, že ústavní stížnost je důvodná.

24. Ústavní soud opakovaně judikuje, že není vrcholem soustavy obecných soudů (čl. 81 a čl. 91 Ústavy ČR) a není ani řádnou další odvolací instancí a že postup v soudním řízení včetně provádění a hodnocení důkazů, interpretace a aplikace právních předpisů a vyvození skutkových a právních závěrů, je záležitostí obecných soudů. Proto není v zásadě oprávněn zasahovat bez dalšího do rozhodování těchto soudů. Tato maxima je prolomena pouze tehdy, pokud by obecné soudy na úkor stěžovatele vykročily z mezí daných rámcem ochrany ústavně zaručených základních práv či svobod [čl. 83, čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy ČR]. K tomu však v projednávaném případě podle názoru Ústavního soudu došlo.

25. Základem ústavněprávní argumentace stěžovatelky je tvrzení, že obecné soudy jejich v záhlaví citovanými rozhodnutími porušily základní práva stěžovatelky jednak nerespektováním právního názoru Ústavního soudu vyjádřeného v ústavní stížnosti specifikovaných rozhodnutích a posouzením věci v rozporu s tímto právním názorem, jednak nevypořádáním se s argumentačními tvrzeními a důkazy uplatněnými stěžovatelkou a konečně i z důvodu formalistického zhodnocení věci Nejvyšším soudem a účelovým zhodnocením věci Městským soudem.

26. Za stěžejní námitku považuje Ústavní soud námitku posouzení věci odvolacím i dovolacím soudem v rozporu s judikaturou Ústavního soudu, když Ústavní soud se obdobnou problematikou jako je věc projednávána již zabýval např. i v nálezech sp. zn. I. ÚS 2219/11 ze dne 17. 4. 2014, sp. zn. II. ÚS 165/11 ze dne 11. 5. 2011 a sp. zn. I. ÚS 143/07 ze dne 25. 2. 2009, na které též správně poukazuje stěžovatelka.

27. V nálezu sp. zn. II. ÚS 165/11 ze dne 11. 5. 2011 je podrobně vyjádřen zásadní právní význam institutu "dobré víry" v našem právním řádu a zároveň, na základě zde citovaných dalších nálezů Ústavního soudu, i zásadní přístup Ústavního soudu k této problematice se závěrem, že je nutno respektovat celý koncept právní jistoty a ochrany nabytých práv, tedy těch, která byla nabyta v dobré víře, kdy dobrá víra vystupuje jako korektiv obecně platný pro občanské právo.

28. Ústavní soud odkazoval i na nález sp. zn. I. ÚS 143/07 ze dne 25. 2. 2009, v němž mimo jiné k problematice zápisu do katastru nemovitostí uvedl, že *"vlastnické právo dalších nabyvatelů, pokud své právo nabyli v dobré víře, požívá ochrany a nezaniká, což je v souladu s čl. 11 Listiny a s ústavními principy právní jistoty a ochrany nabytých práv. Interpretace opačná, podle níž dodatečným odpadnutím právního důvodu, na základě kterého nabyl vlastnictví kterýkoliv z právních předchůdců vlastníka, tento vlastník pozbývá vlastnické právo, ač mu čl. 11 Listiny a ustanovení § 123 občanského zákoníku poskytují ochranu, narušuje celý koncept právní jistoty a ochrany nabytých práv. To platí pochopitelně jen u těch práv, která byla nabyta v dobré víře, kdy dobrá víra vystupuje jako korektiv obecně platný pro občanské právo. Akceptování výkladu, že zánikem kupní smlouvy (ať již z jakéhokoliv důvodu), která byla uzavřena v řadě jako první, by si vlastník, který nabyl vlastnictví derivativně, nikdy nemohl být jist svým vlastnictvím, zjevně neodpovídá pojetí materiálního právního státu."* Podle tohoto nálezu lze závěry plynoucí z judikatury Ústavního soudu týkající se odstoupení od smlouvy "vztáhnout i na případ, kdy první kupní smlouva nebo jiný nabývací titul byla zrušena z jiného důvodu než odstoupením." Tímto jiným důvodem zrušení kupní smlouvy byla přitom její absolutní neplatnost dle ust. § 39 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku. Ústavní soud uzavřel, že pokud se za dané situace obecné soudy otázkou dobré víry stěžovatele nezabývaly, porušily ve vztahu k němu čl. 11 Listiny, neboť nerespektovaly závěr, že vztah mezi smluvními stranami nemůže mít vliv na řádně nabyté vlastnické právo třetích osob. Z tohoto nálezu plyne široká ochrana dobré víry nabyvatele, jež musí být vždy pečlivě zkoumána vzhledem k individuálním okolnostem daného případu. Ústavní soud v citovaném nálezu rovněž podtrhl skutečnost, že přes kritiku tohoto nálezu Nejvyšším soudem není rozhodovací praxe Ústavního soudu v rozporu s právní úpravou, která je typická pro vyspělé demokratické země, v jejichž právní úpravě princip právní jistoty, ochrany vlastnického práva a práv

nabytých v dobré víře vede k tomu, že je obvykle poskytována ochrana nabyvateli vlastnického práva (např. v Německu, Holandsku nebo Rakousku).

29. V nálezu sp. zn. I. ÚS 2219/11 ze dne 17. 4. 2014 pak Ústavní soud mimo jiné uvedl, že *"Pokud obecné soudy k hodnocení naplnění dobré víry nabyvatele nemovitosti vůbec nepřistoupí - s tím, že jelikož nevlastník vlastnické právo na jiného platně nepřevést nemůže, ani tento nabyvatel vlastnické právo takto platně nabýt nemůže, nehledě na svou případnou dobrou víru - dopouštějí se porušení práva na spravedlivý proces potenciálně dobrověrného nabyvatele. Při popsáném postupu totiž dochází k neopodstatněnému upřednostnění principu, že nikdo nemůže na jiného převést více práv, než sám má, před principem ochrany dobré víry a důvěry v akty státu. Tento postup tak fakticky představuje aplikaci nesprávné právní normy, respektive opomenutí jiného pravidla, jež na danou věc obecně také dopadá. Není-li toto pravidlo, tím spíše jde-li o pravidlo vyplývající z ústavních principů, vzato v úvahu, jedná se o svévoli, rozpornou i s principy spravedlivého procesu. Nadto v důsledku se pak konečné právní závěry soudu ocitají v extrémním rozporu s učiněnými skutkovými zjištěními, jelikož z těchto nevyplývá neexistence nabyvateleovy dobré víry či naopak přítomnost konkrétních individuálních okolností odůvodňujících upřednostnění vlastnického práva původního vlastníka před právem na ochranu majetku dobrověrného nabyvatele v konkrétním případě; tyto skutečnosti totiž vůbec v řízení před soudem zjišťovány nejsou."* Dále Ústavní soud uvedl, že, *"i podle úpravy účinné do 31. 12. 2013 bylo možné nabýt vlastnické právo k nemovitosti evidované v katastru nemovitostí od nevlastníka, a to na základě dobré víry nabyvatele v zápis v katastru nemovitostí. Tato dobrá víra nabyvatele totiž musí obecně požívat totožné ústavní ochrany jako vlastnické právo původního vlastníka, neboť vychází z fundamentálních principů právní jistoty a ochrany nabytých práv a souvisí též s nezbytnou důvěrou jednotlivců v akty veřejné moci. Dochází tak v takových případech ke kolizi dvou základních práv, a to práva dobrověrného nabyvatele na ochranu majetku ve smyslu čl. 1 Dodatkového protokolu k Evropské úmluvě a vlastnického práva původního vlastníka dle čl. 11 Listiny. Nelze-li v konkrétním případě zachovat maximum z obou základních práv, je třeba tuto kolizi řešit v souladu s obecnou ideou spravedlnosti, přičemž je nezbytné zvažovat jak obecné souvislosti tohoto typu kolize základních práv (případy dobrověrného nabytí nemovitosti evidované v katastru nemovitostí od nevlastníka), tak individuální okolnosti konkrétního rozhodovaného případu."* a že *"Posuzování dobré víry nabyvatele má tedy v takových případech v řízení před soudem zásadní význam. Je nezbytné, aby obecné soudy zvažovaly existenci dobré víry nabyvatele a z toho vyplývající možnost jeho nabytí sporného vlastnického práva nejen tehdy, pokud se toho nabyvatel (účastník řízení) konkrétně a výslovně dovolává, ale i tehdy, pokud z dalších okolností případu či tvrzení účastníků řízení vyplývá, že by nabyvateli mohla svědčit dobrá víra. Pokud za takové situace obecné soudy k hodnocení naplnění dobré víry nabyvatele vůbec nepřistoupí, dopouští se porušení práva na spravedlivý proces potenciálně dobrověrného nabyvatele (čl. 36 odst. 1 Listiny)."*

30. V posledně citovaném nálezu pak Ústavní soud vyjádřil i názor, že obecný soud je povinen respektovat vyložené a aplikované nosné právní pravidlo, o něž se opíral výrok nálezu Ústavního soudu, při rozhodování následujících skutkově obdobných případů s tím, že odmítnout respektovat právní názor vyjádřený v nálezu Ústavního

soudu může výjimečně v případě, že je z opodstatněných a důkladně vysvětlených důvodů přesvědčen o tom, že je nutno právní závěry prezentované Ústavním soudem revidovat. Tento postup ale již nelze použít v případě, že Ústavní soud navrhovanou konkurující úvahu odmítl. Ve dříve citovaném nálezu sp. zn. II. ÚS 165/11 ze dne 11. 5. 2011 Ústavní soud konstatoval, že *"Podle čl. 89 odst. 2 Ústavy jsou vykonatelná rozhodnutí Ústavního soudu závazná pro všechny orgány a osoby. Vykonatelná rozhodnutí Ústavního soudu pak zavazují i samotný Ústavní soud (srov. nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 11/02, N 87/30 SbNU 309). Není přitom závazný jen výrok nálezu, ale i odůvodnění, resp. ty jeho části, jež obsahují „nosné“ důvody (viz nálezy sp. zn. Pl. ÚS 2/03 N 41/29 SbNU 371, sp. zn. Pl. ÚS 41/02, N 10/32 SbNU 61, sp. zn. Pl. ÚS 45/04, N 60/36 SbNU 647)."* Obdobné závěry vyslovil Ústavní soud i v mnoha nálezech dalších.

31. V nyní projednávané věci se odvolací ani dovolací soud otázkou dobré víry na straně stěžovatelky v podstatě vůbec nezabýval. Tyto soudy tedy ani nevážily možnost působení dobré víry stěžovatelky ve smyslu (nejen) výše uvedených nálezu Ústavního soudu a naplnění dobré víry stěžovatelky s ohledem na všechny okolnosti případu nehodnotily. Již tímto jejich postupem tak došlo k porušení práva stěžovatelky na spravedlivý proces a na ochranu majetku.

32. Právní posouzení věci uvedenými soudy pak nelze s ohledem na shora uvedené skutečnosti hodnotit jinak, než za rozporné se závaznou judikaturou Ústavního soudu, a tedy za porušení principu závaznosti rozhodnutí Ústavního soudu, čímž taktéž došlo k porušení práva stěžovatelky na spravedlivý proces a v důsledku i práva na ochranu majetku.

33. V návaznosti na svoji výše uvedenou judikaturu a argumentaci Nejvyššího soudu a vedlejší účastnice Ústavní soud zdůrazňuje, že Ústavní soud netvrdil, že dobrá víra je jedním ze způsobů nabytí vlastnictví, a nevytvořil tedy nový způsob nabytí vlastnického práva, jak je mu podsouváno. Ústavní soud pouze argumentoval, že dobré víře je třeba dát přednost před tvrzenými nároky předchozích vlastníků, resp. tyto záležitosti poměřovat (k tomu viz např. i Nejvyšším soudem citovaný nález sp. zn. Pl. ÚS 75/04 ze dne 13. 6. 2006).

34. Ve vztahu k argumentaci Nejvyššího soudu a vedlejší účastnice považuje Ústavní soud za nezbytné podotknout též tu skutečnost, že nálezy Ústavního soudu mají podle čl. 89 odst. 2 Ústavy ČR stejnou závaznost bez ohledu na to, zda se jedná o nálezy plenární či senátní, tedy obě tyto kategorie nálezu Ústavního soudu stojí na stejné úrovni a není pravdou, že by snad plenární nálezy byly nadřazeny senátním. Stejně tak je zcela mylná a nemající ústavní či zákonnou oporu úvaha o tom, že by snad názor vyjádřený v rozsudku velkého senátu Nejvyššího soudu byl nadřazen názoru vyjádřenému v senátním nálezu Ústavního soudu, resp. že by rozhodnutím velkého senátu Nejvyššího soudu bylo možno (již jen proto, že se jedná o rozhodnutí velkého senátu Nejvyššího soudu) nerespektovat (při rozhodování následujících skutkově obdobných případů) názor vyjádřený v senátním nálezu Ústavního soudu a že tento konflikt je možno řešit pouze předložením věci plénu Ústavního soudu, nebo že by (tříčlenné) senáty Nejvyššího soudu nemohly (samy bez rozhodnutí velkého senátu

Nejvyššího soudu) změnit svou judikaturu prostým převzetím názoru vyplývajícího z nálezu Ústavního soudu vydaného rovněž (tříčlenným) senátem. K posledně uvedenému jsou (tříčlenné) senáty Nejvyššího soudu, stejně jako sám velký senát Nejvyššího soudu, dokonce povinny.

35. Vzhledem k tomu, že již výše uvedená pochybení obecných soudů jsou dostatečným důvodem pro kasaci v záhlaví citovaných rozhodnutí, a s ohledem na princip minimalizace zásahů Ústavního soudu do rozhodovací činnosti obecných soudů, se Ústavní soud k meritorním otázkám, které byly předmětem řízení před obecnými soudy, stejně jako k dalším konkrétním tvrzením a námitkám stěžovatelky, v této fázi řízení nijak nevyslovuje s tím, že je na stěžovateli, aby je, pokud tak již neučinila, v novém řízení uplatnila a dále je na obecných soudech, aby se jimi odpovídajícím způsobem zabývaly a vypořádaly se s nimi.

36. S ohledem na výše popsany zásah do práv stěžovatelky na ochranu majetku a na spravedlivý proces zaručených čl. 11 odst. 1 a čl. 36 odst. 1 Listiny a čl. 6 odst. 1 Úmluvy Ústavnímu soudu nezbylo, než ústavní stížností napadená rozhodnutí podle ust. § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu zrušit. Podle čl. 89 odst. 2 Ústavy ČR jsou právním názorem Ústavního soudu vysloveným v tomto nálezu vázány všechny orgány i osoby.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 26. května 2015

Tomáš Lichovník
Předseda IV. senátu Ústavního soudu